

Oddílové a střediskové vlajky

Oddílové a střediskové vlajky

V minulosti byly skautské vlajky tvořeny podle libovůle a vlastní fantazie, bez heraldických znalostí, což nepřinášelo dobrý výsledek. Autoři skautských vlajek byli často inspirováni spolkovými prapory z minulého století, či různými korouhvemi, přeplněnými nejrůznějšími symboly, ozdobami a dlouhými nápisy. Moderní prapor a vlajka jsou od této podoby velmi vzdáleny. Především je tu posláním jednoduchého, výrazného a z dálky dobře rozeznatelného znamení.

Máte-li ve svém oddíle vlajku, která tento požadavek dobře nesplňuje, uložte ji jako historickou památku a pro běžnou potřebu si pořídte vlajku novou. Zůstávám u názvu „vlajka“, i když to v našich junáckých oddílech většinou bývá prapor. Vhodná je, jak o tom bude řeč později, praktická kombinace prapor - vlajka.

Jak vyplývá z úvodu, nebyly pro tvorbu skautských vlajek dlouho přesnější pokyny a předpisy. Jedinou zvyklostí bylo umístit na oddílové (střediskové) vlajce lilii a skautské heslo. Teprve v roce 1946 přinesl časopis Činovník přesnější instrukce (roč. 23, str. 78). Zde bylo určeno, že vlajka oddílu či střediska má mít rozměr 60 x 90 cm, na líci znak města či oddílu, a rub v tradičním provedení s lilii s nápisem „JUNÁK – Buď připraven“.

Některé podrobnosti v této instrukci jsou bohužel v rozporu s pravidly heraldiky i výtvarného názoru na moderní vlajku. Je to především údaj, že líc vlajky má mít široký lem z plamének v národních barvách. Tento způsob ozdobení používají pouze vlajky zasluhující mimořádné úcty – u nás je to například standarta prezidenta republiky – a nelze jej proto doporučit pro vlajky všech našich oddílů.

Rub vlajky s lilii a nápisy je v uvedené instrukci rozkreslen, avšak i zde je nutno mít výhrady. Předepsané písmo je secesní, jaké se užívalo okolo roku 1900, což ještě zdůrazňuje jeho umístění. Předepsaný žlutý pruh na okraji je zbytečný, odporuje modernímu pojetí co nejjednodušší vlajky.

Co lze však na této instrukci rozhodně uvítat, je doporučení užití městských znaků na líci vlajky. Připomněli jsme si již bohatou heraldiku našich měst, která může dodat skautským vlajkám skutečně důstojnou náplň.

Prapor v klasicky heraldickém pojmu však neznamena přesné přenesení štítu na látku. V duchu požadavku, aby prapor byl co nejjednodušší, se snadno rozeznatelným znamením, bývaly na plochu látky přenašeny třeba jen hlavní barvy znaku, sešité k sobě v pružích. Typickou ukázkou je červeno-bílý český prapor. Při početnosti junáckých oddílů žijících v mnoha městech však není tento klasický způsob tvorby vlajek možný. Musíme použít určitého kompromisu. Nuže, na líc vlajky rozměru 90 x 60 cm umístíme znak města s označením čísla a sídla oddílu. Ovšem jak znak a nápisy umístit, nemůže být ponecháno na libovůli, právě tak jako volba podkladu. Abychom se vyvarovali vyslovených chyb, musíme dbát následujících pravidel.

Obr. 1

Obr. 2

Lícem vlajky rozumíme stranu, která je na pravé straně, neseme-li ji v průvodu. Čili na nákresu líce je žerď při pravé straně. Při žerdi je nejčestnější část vlajky. Proto je např. na naší státní vlajce modrý klín, doplňující národní barvy o barvu Slovenska, při žerdi.

Pokud jde o horní či dolní polovinu vlajky, pak je hořejší polovina čestnější. Příklad máme opět u české národní vlajky. Bílá je nahoře proto, že značí lva, červený podklad – štít – je druhořadý. Na naší vlajce je městský znak nejvýznamnější součástí, proto název oddílu umísťujeme pod znak, v případě, že je nápis vedle znaku, tak v úrovni jeho dolní poloviny.

Přidáváme-li na líc vlajky i odznak oddílu, pak musí být podstatně menší a celkově skromněji působící, než znak města.

Důležitá je i volba podkladu pod znakem a celého barevného uspořádání, výtvarníci říkají „Vyvážení“, vlajky. K většině našich znaků je nejvhodnější podklad bílý, případně okrově žlutý. Pouze v případech, je-li štít v jednom z heraldických kovů, podkládáme jej barvou. Vlajka by však nebyla zajímavá, kdyby celá její plocha byla bílá, či jiná. Proto zvolíme ještě jednu výraznou barvu, kterou připojíme v podobě jednoho či dvou pruhů. Barva doplňkového pruhu má odpovídat převládající barvě na znaku (většinou to bývá barva štítu).

Také nápis má být v některé z barev znaku. Pokud stojí na barevném podkladě, je nejvhodnější písmo bílé. Volíme jednoduchý druh písma, bez patek a ozdob, nejlépe grotesk.

Pro lepší představu řešení líce vlajky poslouží připojené návrhy:

Dotýká-li se barva štítu celého okraje městského znaku, jako je tomu například ve znaku Olomouce – obr.1 (na modrém poli červeno-bílá moravská orlice), pak můžeme figuru umístit přímo na vlajku příslušného podkladu.

(Poznámka: Autor upozorňuje, že vyobrazené vlajky představují pouze návrhy a že města i označení oddílů vybral náhodně.)

Podobně nemusíme vyznačovat štít například na vlajce odvozené z jednoduchého znaku města Telče – obr. 2 (v červeném poli dvě stříbrná písmena). Na návrhu je z důvodu větší výraznosti vlajka rozdělena na dva stejné, svislé pruhy. V čestnější polovině při žerdi je městský znak, ve druhé je uveden název oddílu v barvách odpovídajících znaku (červená písmena na bílém poli).

Většina našich znaků nemá při celém okraji jediný tón. Velmi častým případem je umístění brány či hradby do dolní poloviny znaku. Zde dělíme pole vlajky tak, aby se horní i dolní část znaku dobře odrážela od podkladu – pruhů vlajky. Příkladem může být vlajka litoměřických – obr. 3, kde je horní polovina bílá (na ní červené pole štítu) a dolní červená (s bílou bránou), písmo názvu oddílu bílé.

Stejný příklad může být i při řešení vlajky se znakem Prahy, na naší ukázce (obr. 4) s připojením dalšího emblému – odznaku střediska.

Obr. 3

Obr. 4

štítu, bránu a věže zlaté (žluté), zuby cimbuří a ruku s mečem stříbrnou (bílou). Proto je horní polovina vlajky žlutá a dolní červená, červená je také hvězda - střediskový odznak, nápis je bílý, vyrovnávající bílé části znaku.

Aby početné pražské oddíly neměly vlajky stejné, doporučujeme užít místo dnešního oficiálního znaku Prahy (který je znakem vlastně jen Starého Města), znaky městských čtvrtí, v minulosti samostatných měst.

Čtvrcený štít jihlavského znaku (obr. 5) aplikujeme i na barevných polích vlajky. Bílých částí štítu se dotýkají červená pole vlajkových pruhů a naopak. Písmo je bílé a odznak oddílu červený.

Položení znaku Kutné Hory (obr. 6) na vlajku je příkladem pro svislé dělení polí vlajky. Červený podklad znaku s českým lvem určuje barvu protilehlého pole vlajky. Zlatý (žlutý) podklad ve druhé polovině kutnohorského znaku, kde stojí říšský orel, je barvou druhého pruhu (při žerdi). Je zde také znak oddílu (stylizace věží chrámu sv. Barbory), který může být buď bílý, nebo žlutý, právě tak jako nápis.

Vlajka se čtyřmi vodorovnými pruhy (obr. 7), červenými a bílými, vychází ze znaku města Brna. Vlajka je obohacena odznakem podoby kola, který spolu s krokodýlem je jedním z městských symbolů. Kolo a písmo je též červené a bílé.

Znaky s více barvami při okrajích je vhodné položit na bílou plochu (obr. 8). Doplňkovou barevnou část vlajky může v tomto případě tvořit úzký pruh při jejím dolním okraji. Pruh má barvu, která na znaku převládá. Nápis či další emblémy odpovídají některé z dalších barev znaku.

K písmu ještě poznámku, která se týká jak jeho použití na vlajce, tak i pro jiné účely. Jde o záležitost rozmísťování písmen. Je možno použít znamenitého typu písma, ale nevhodným seřazením písmen k sobě můžeme celý nápis znehodnotit. Pravidlo jedné zvolené mezery totiž u písmena neplatí. Stejná mezera může být například mezi písmeny „N“, „H“, „I“, ale pokud bychom s ní chtěli napsat například slovo „ALT“, poznáme, že mezi „L“ a „T“ nám vznikla tak velká vzdálenost, že nápis rozrušuje. V tomto případě musíme „L“ a „T“ posunout k sobě podstatně blíže, v duchu písmařské zásady, že plocha skutečné mezery má být mezi každým písmenem přibližně stejná. Mezery mezi slovy budiž přibližně v šíři jednoho písmene.

Písmomalířství je svým způsobem „kumšt“. Dobré je, naskicujete-li si předem nápis na papír a pak si jej prohlédnete poněkud z odstupu. Tak se nedostatky nejlépe objeví.

Hovořili jsme už o městských znacích; ale co mají umístit na líc vlajky junáci z obce, která nemá svůj znak?

Obr. 5

Obr. 6

Především je tu možnost kombinace oddílových barev v pružích. Dále se dají použít i jiné znaky, například šlechtické, znaky řemesel apod. Pokud by se utvořil junácký oddíl např. v Kozojedech, mohli by si tamní skauti dát na vlajku znak legendárního Dalibora, podobně jako junáci z okolí Trocnova znak Jana Žižky. Není snad nutno zdůrazňovat, že pobělohorská šlechta většinou českému národu nepřátelská, by nás nezajímala. Navíc bývají jejich znaky složité.

V mnohých obcích se vedle zemědělství dařilo i určitému řemeslu, jako na Šumavě výrobě hraček, v Brdech cvočkařství, jinde hamernictví a podobně. Také symboly této výroby nám mohou posloužit. A konečně je tu volba symbolu převzatého z přírody, nějaké osobité zvláštnosti krajiny v minulosti i přítomnosti. Chtěl bych připomenout, že není rozhodně vhodné, aby se na vlajce objevil „obrázek“, ba ani silueta města, hradu či podobného objektu. Bylo by to v rozporu s heraldickými pravidly.

Na vlajku volíme čisté, výrazné barvy, nikoliv však mnoho barev či barvy několika odstínů a složitých kombinací. Jak už bylo několikrát řečeno, jednoduchost v heraldice je základním požadavkem.

S tvorbou oddílové vlajky nespěchejte. Dobře rozvažte její obsah a uspořádání a až budete mít návrh nakreslený, vyhledejte výtvarníka znalého heraldiky a poraďte se s ním. Byla by věčná škoda nespojit pracnost, kterou vyšití vlajky představuje, se skutečně hodnotným návrhem.

Rub oddílové vlajky ponecháme tradiční, to jest s nápisem názvu a hesla naší organizace.

Podklad rubu vlajky má tmavší tón zeleně; listy lilie světle žluté (tón zlata), vnitřní kontury lístků šedohnědé, štítek bílý, psí hlava černá. Jestliže jsme si připomněli, jak tvrdé černé kontury dovedou setřít něžnost lilie, pak právě pro vyšívání vlajky je toto nutno zdůraznit. Okraje liliových lístků i okraj štítků ponechte bez barevně odlišného lemu. Na nápisy JUNÁK a BUĎ PŘIPRAVEN zvolíme bílou barvu.

Na vlajku budiž použito jen kvalitního materiálu – vlna, tesil, slabý filc apod. Obrazce a písmo se zhotovují aplikací, to jest vyšíváním a přišíváním látkových dílků. Lem v barvě užití látky nesmí být příliš nápadný. Tradičním vyšíváním se provedou jen kontury, např. vnitřní kresba liliových lístků.

Vlajka se upevňuje buď na žerď (čili se stává praporem), nebo se příležitostně volně zavěšuje. K tomu slouží 7 kroužků, mosazných či poniklovaných, v průměru 8 až 10 mm, upevněných na vlajce (mezera mezi kroužky 10 cm). Kroužky se pomocí tkalounu vsijí mezi látku rubu a líce vlajky.

K žerdi se vlajka připevňuje pomocí šňůry, jak vyznačeno na nákresu. Žerď chápeme v souladu s moderním praporem, tedy především funkčně. Umisťovat na hlavici žerdi kovové ozdůbky patří k anarchickému pojetí praporu – obejdeme se bez nich. Žerď má být lehká, použil bych, byť je to proti tradici, bambus.

Při některých příležitostech – na skautských slavnostech, při pořádání programu pro veřejnost apod., potřebujeme zavěsit vlajku tak, aby byl její obraz dobře viditelný. Pro tento případ vsijeme do cípů, protilehlých žerdi, nenápadná tkalounová očka, (vsítí mezi rub a líc vlajky), která poslouží k takovému upevnění.

Obr. 7

Obr. 8

Pokud máme rozměrnou klubovnu se „slavnostním koutem“, může tam oddílová vlajka viset nastálo. V tomto případě ji však chráníme obalem z průhledné fólie. Je však možno připomenout některá vloupání do skautských kluboven v minulosti, a z tohoto důvodu je snad lépe oddílové cennosti, jako je vlajka či kronika, v klubovně neponechávat.

Na skautském shromáždění v přírodě v případě deště stočíme vlajku volně na žerď a navlékneme na ni k tomu účelu zhotovené nepromokavé pouzdro, opatřené tkaničkou na zavázání. Že oddílová vlajka požívá všestranné úcty, je samozřejmé.

